1.3. ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ ЗАСТОСУВАННЯ ПОЛІГРАФА

СУДОВО-ПСИХОЛОГІЧНА ЕКСПЕРТИЗА ІЗ ЗАСТОСУВАННЯМ ПОЛІГРАФА. ПОПУЛЯРИЗАЦІЯ СУЧАСНИХ ПСИХОЛОГІЧНИХ ЗНАНЬ СЕРЕД УЧНІВ ШКІЛ МІСТА КИЄВА[1]

Назаров О. А.

DOI: 10.53672/ej.4.2023.03[1] Check for updates

Анотація. Публікація описує просвітницьку зустріч, проведену 17 лютого 2023 року для учнів однієї з київських шкіл: О. А. Назаров як судовий експерт-психолог (поліграфолог) ознайомив дітей з поліграфом і можливостями виявлення прихованої інформації під час судово-психологічної експертизи із застосуванням поліграфа, з огляду на розвиток комп'ютерної поліграфії та інструментальної детекції прихованої інформації у світі. За спостереженнями автора, психологія цікавить дітей, вони охоче ставлять запитання і нерідко помічають поведінку оточення уважніше за дорослих, а вміння розпізнавати обман людина опановує впродовж усього життя. Теоретична частина пояснює статус поліграфа як апаратної психофізіологічної методики психофізіології, що належить до психологічної науки; її застосовують у межах судово-психологічної експертизи, і окремої норми кодексу для цього не потрібно, оскільки вибір методу належить до компетенції експерта. Правову основу становлять Закон України «Про судову експертизу», наказ Міністерства юстиції України від 27.07.2015 № 1350/5 і стаття 28 Конституції України, яка забороняє піддавати людину без її вільної згоди медичним, науковим чи іншим дослідам. Наведено орієнтовні експертні питання про наявність у підекспертної особи психологічної установки на приховування (спотворення) інформації, пов'язаної з обставинами злочину, та про коло обставин, з якими вона пов'язана. Перелічено п'ять напрямів орієнтувальної інформації, яку можна отримати під час опитування з комп'ютерним поліграфом, і наголошено на обов'язковості письмової згоди. Автор посилається на мета-аналітичне дослідження критеріальної точності поліграфних технік 2011 року, праці з наукових основ перевірки на поліграфі та з фізіології для психофізіологічних досліджень (2015), термінологічний довідник за редакцією Д. Крапола, М. Хендлера і Ш. Штурм (2012) та роз'яснення щодо застосування стандартів ASTM International (2020), а також нагадує про запровадження 25 жовтня 2021 року професії «Поліграфолог» (підклас КП 2490). Матеріал показує, як популяризувати знання про судово-психологічну експертизу серед школярів, не спрощуючи її правових меж.

Ключові слова: поліграф, судово-психологічна експертиза із застосуванням поліграфа, популяризація психологічних знань, учні шкіл, виявлення прихованої інформації, письмова згода, психофізіологія, професія «Поліграфолог», стандарти ASTM International.

Forensic Psychological Examination Using a Polygraph: Popularising Modern Psychological Knowledge Among Kyiv Schoolchildren

Nazarov O. A.

Abstract. Knowledge about deception detection and forensic psychology attracts genuine interest among schoolchildren and can be presented to them without distorting its legal limits. O. A.

Nazarov describes an educational meeting held on 17 February 2023 for pupils of a Kyiv school, where he, as a forensic psychologist and polygraph examiner, introduced the polygraph and the possibilities of detecting concealed information in forensic psychological examination using a polygraph, against the background of advances in computerised polygraphy worldwide. The author explains that the polygraph is an instrumental psychophysiological technique belonging to psychophysiology as a branch of psychological science; it is used within a forensic psychological examination and needs no separate provision in procedural codes, since the choice of method lies within the expert's competence. The legal basis comprises the Law of Ukraine on Forensic Expertise, Order of the Ministry of Justice of Ukraine No. 1350/5 of 27 July 2015 and Article 28 of the Constitution of Ukraine, which prohibits medical, scientific or other experiments on a person without free consent. Sample expert questions on whether the examinee has a psychological set towards concealing or distorting information about the circumstances of an offence are given, as are the five types of orienting information that a computerised polygraph interview can yield; written consent is mandatory. The author refers to the 2011 meta-analytic survey of the criterion accuracy of validated polygraph techniques, works on the scientific basis of polygraph testing and on physiology (2015), a terminology reference edited by D. Krapohl, M. Handler and S. Sturm (2012) and an explanation of ASTM International standards (2020), and recalls that the occupation of polygraph examiner was introduced in Ukraine on 25 October 2021. The material offers forensic experts a model of science outreach.

Keywords: polygraph, forensic psychological examination using a polygraph, science outreach, schoolchildren, concealed information detection, written consent, psychophysiology, polygraph examiner, ASTM International standards.

Вперше оприлюднено: *сайт журналу «Судово-психологічна експертиза», 18.02.2023; у номері — 31.08.2023; DOI:* ***10.53672/ej.4.2023.03***[1].

Повний текст

Бібліографічний опис: Назаров О.А. Судово-психологічна експертиза із застосуванням поліграфа. Популяризація серед учнів шкіл міста Києва. / О.А. Назаров. Судово-психологічна експертиза. Застосування поліграфа та спеціальних знань в юридичній практиці: Електронний журнал / [редкол.: Назаров О. А. (голов. ред.) та ін.]. К., 2023. Т. 8, № 4 (46). Дата публікації: 31.08.2023. URL: https://expertize-journal.org.ua/all-news/8286-sudovo-psikhologichna-ekspertiza-iz-zastosuvannyam-poligrafa-populyarizatsiya-sered-uchniv-shkil-mista-kieva (дата звернення: 17.02.2023).

Поліграф це апаратна психофізіологічна методика такої прикладної дисципліна як психофізіологія, яка входить до складу психологічної науки. Застосування поліграфа як методики відбувається в рамках судово-психологічної експертизи і не передбачає окремої статті в будь якому кодексі. Обрання методу та методики дослідження відноситься до компетенції експерта за законодавством. Головним законом, який регулює діяльність судового експерта є Закон України "Про судову експертизу". Підстави призначення судово-психологічної експертизи із застосуванням поліграфа регламентовані наказом Міністерства юстиції № 1350/5 від 27.07.2015. В тому числі статтею 28 Конституції України, а саме: жодна людина без її вільної згоди не може бути піддана медичним, науковим чи іншим дослідам.

Приклади орієнтовних експертних питань на судово-психологічну експертизу із застосуванням поліграфа:

1. Чи має підекспертна особа психологічну установку на приховування (спотворення) орієнтовної інформації пов'язаної з обставинами скоєного злочину (вказується фабула справи)?

2. Якщо підекспертна особа має психологічну установку на приховування (спотворення) орієнтовної інформації пов'язаної з обставинами скоєного злочину, то з якими саме обставинами справи вона пов'язана?

Сучасні дані застосування поліграфа будуються на наукових Мета - аналітичних даних щодо валідності та надійності поліграфологічних тестів, які були отримані в 2011 році.

1. Мета-аналітичне дослідження критеріальної точності перевірених поліграфних технік (2011). - URL: https://apoa.memberclicks.net/meta-analytic-survey-of-criterion-accuracy-of-validated-polygraph-techniques

2. Наукові основи перевірки на поліграфі (2015). - URL: https://apoa.memberclicks.net/scientific-basis-for-polygraph

3. Роз'яснення члена Технічного комітету E52 Forensic Psychophysiology ASTM International щодо застосування українськими поліграфологами міжнародних стандартів ASTM International (2020) - https://expertize-journal.org.ua/normativnie-documenti/3842-roz-yasnennya-shchodo-zastosuvannya-ukrajinskimi-poligrafologami-mizhnarodnikh-standartiv-astm-international

4. Керівництво з фізіології для вивчаючих науку психофізіологічних досліджень на поліграфі (2015) - https://expertize-journal.org.ua/books/6396-kerivnitstvo

5. Термінологічний довідник для наукової психофізіологічної детекції неправдивості (ПФД). За загальн. редак. Д. Крапол, М. Хендлер, Ш. Штурм. (2012) - https://expertize-journal.org.ua/books/3998-dovidnik

Довідково, в Україні 25 жовтня 2021 року уведена професія «Поліграфолог» змінами № 10 до Національного класифікатора професій ДК 003:2010 та затверджена кваліфікаційна характеристика професії «Поліграфолог», яка набула чинності з дати затвердження Зміни № 10 до Класифікатора професій, а саме 25 жовтня 2021 року згідно наказу Мінекономіки України від 25.10.2021 № 810-21 «Про затвердження Зміни №10 до Національного класифікатора ДК 003:2010». В Класифікаторі професій - професія поліграфолог включена в Підклас КП 2490 «Професіонали, що не входять в інші класифікаційні угруповання».

Відповідно до наказу Міністерства юстиції України № 1350/5 від 27.07.2015, предметом опитування із застосуванням спеціального технічного засобу - комп'ютерного поліграфа є отримання орієнтувальної інформації щодо:

- ступеня ймовірності повідомленої опитуваною особою інформації;

- повноти наданої опитуваною особою інформації;

- джерела отриманої опитуваною особою інформації;

- уявлень опитуваної особи про певну подію;

- іншої орієнтувальної інформації, необхідної для конструювання версій розслідування певних подій.

Такі опитування можуть проводитись тільки за наявності письмової згоди особи, яка проходитиме опитування.

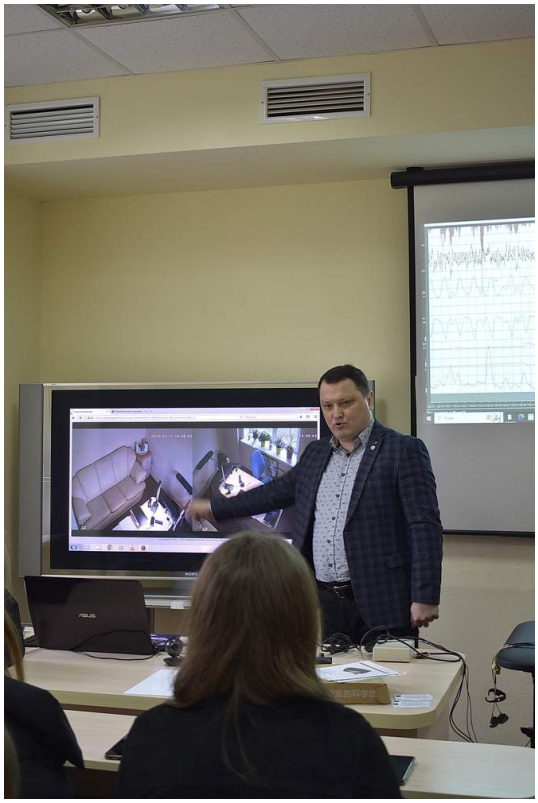

References

1. Nazarov O. A. Sudovo-psykholohichna ekspertyza iz zastosuvanniam polihrafa. Populiaryzatsiia suchasnykh psykholohichnykh znan sered uchniv shkil mista Kyieva [Forensic Psychological Examination Using a Polygraph: Popularising Modern Psychological Knowledge Among Kyiv Schoolchildren]. Sudovo-psykholohichna ekspertyza. Zastosuvannia polihrafa i spetsialnykh znan v yurydychnii praktytsi. 2023. Vol. 8, No. 4 (46). DOI: https://doi.org/10.53672/ej.4.2023.03.

URL: https://expertize-journal.org.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=8286 (onovlena versiia vid 07.11.2026). [in Ukrainian].